
Araştırma Makalesi / Research Article

Kâhta (Adıyaman) Merkezi ve Narince Köyü'nün Etnobotanik Açısından Araştırılması

Hasan AKAN*, Yasemin BAKIR SADE

¹Harran Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Şanlıurfa, Türkiye

Özet

Bu çalışma, 2012-2014 yılları arasında yapılmış, Kahta ve Narince bölgesinde halk geleneğinde kullanılan bitkiler araştırılmıştır. Çalışma alanı C6 bölgelesine girmektedir. Araştırma alanına düzenli geziler yapılmış olup, yöre insanı ile birebir görüşülerek anket çalışması yapılmıştır. Bitkiler bilimsel metoda uygun teşhis edilmiş ve bitkilerin halk geleneğindeki kullanım amaçları tespit edilmiştir. Araştırma bölgesinden toplanan 51 familyaya ait 113 takson tespit edilmiştir. Bunlardan 16'sı yakacak, 8'i süs bitkisi, 6'sı boya maddesi, 6'sı yem 2'si tütsü, 1'i süpürge ve 74'ü tıbbi amaçla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etnobotanik, Kâhta, Narince

Investigation of The Ethnobotanical Aspects The Town Kâhta and Village of Narince

Abstract

This working had been studied between 2012-2014 years and the plants which used in the tradition of the folk botany at the regions of Kâhta and Narince had been investigated. Working area get into the C6. Regular excursions had been done at the research area, statistical study had been done by face to face with the local people. Plants were identified with scientific methods and the aims of the tradition of public using of plants had been identified. Collecting from research regions 51 species belong to 113 taxa had been identified. From these had been identified using 16 pieces of firewood, 8 pieces of ornamental plants, 6 pieces of paint materials, 6 pieces of feed, 2 pieces of incenses, 1 piece brom and 74 pieces with medical purpose.

Keywords: Ethnobotany, Kahta, Narince

1. Giriş

Etnobotanik, "bitkilerin yerel halk tarafından kullanımı" ya da insan-bitki ilişkisi diye de tanımlanabilir. İnsanlar var olduklarından bu yana yaşamlarını sürdürebilmek için bitkilerden faydalanmışlardır. İnsanlık, tarih boyunca bitkilerle beslenmiş, bitkilerin şifasına başvurmuş ve bitkilere dayalı tecrübesini biriktirmiştir. Yabani bitkilerin yöresel olarak hangi isimlerle anıldığının, hangi hastalıklara iyi geldiğinin ve ne gibi amaçlarla kullanıldığının bilinmesi ileride bilim dünyasına iyi bir kaynak oluşturacaktır [1]. Bitki-insan ilişkisi insanlık tarihi kadar eskidir ve tarih boyunca nesillerden nesillere aktarılan deneyim ve tedavi yöntemleri bu alandaki birikimleri oluşturmaktadır Türkiye'de 12.000 civarında bitki türü bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) bitkisel drogların sayısını 1900 olarak belirlemiştir. Tedavi amacıyla kullanılan yaklaşık 20.000 bitkinin 600 kadarı Türkiye'de yetişmektedir [2].

Etnobotanik araştırmalar Anadolu bitki bilgeliğini kapsamaması nedeniyle son derece önemlidir. Ancak teknolojinin gelişmesiyle etnobotaniksel bilgilerin kaybolması sorunu gündeme gelmektedir.

* Sorumlu Yazar: urfabotanik@hotmail.com

Bu nedenle, bu bilgilerin düzenli bir şekilde yazılı hale getirilmesi kaçınılmaz bir gerekliliktir. Günümüzde bu alanda en ileri ülkeler Hindistan, Çin, Nijerya, Kenya ve Latin Amerika'dır. Bu ülkelerde etnobotanik üzerine enstitüler ve laboratuvarlar da kurulmuştur.

Türk toplumunda çoğunluğun kırsal bölgelerde yaşamasından dolayı halk, yabancı bitkilerle yakından ilgilenmektedir. Halk yabancı bitkilerin bir bölümünden gıda, baharat, boyar madde veya hastalıkların tedavisinde yararlanmaktadır. Tıbbî bitkilerin amaca uygun, etkili ve yeteri kadar kullanılabilmesi için kimyasal içeriğinin ve etken maddelerinin miktarları, özellikleri ve etki mekanizmalarının tespit edilmesi gerekmektedir [3].

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin tıbbî folkloru özellikle bu bölgedeki kimi yerleşim yerlerinin dağınık ve korunmuş olması nedeniyle önem taşımaktadır. Bu bölgede pek çok bitki tedavi edici özelliğiyle bilinmektedir. Gerek sanayinin, gerekse ulaşım olanaklarının gecikmesi nedeniyle, bu bölgede yüzlerce yıldan beri sürdürülen geleneklerin çoğu değişmeden günümüze dek gelebilmiştir. Bu gelenekler içinde yer alan ve tedavi edici özellikleri bilinen bitkiler, kırsal kesimde olduğu kadar, kent yaşamı içinde de yerini almıştır [4].

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, etnobotanik özellikleri açısından araştırılması gereken bölgelerden biridir. Bölge halkının çoğunluğu, kırsal alanlarda yaşamaları nedeniyle yabancı bitkilerle yakından ilgilidir.

Yapılan literatür taramaları sonucunda, bölgede yapılan ilk etnobotanik çalışmalar arasında, Urfa Folklorik Tıbbından Örnekler ve Modern Tıp Açısından İncelenmesi [5], Urfa'ya özgü İlaçlar [6], Urfa'da Hastalıkların Tedavi Şekilleri [7], Kanser Hastalığında Tedavi Amacıyla Kullanılan Yöresel Bitkiler [8], Güneydoğu Anadolu Bölgesi Tıbbi ve Aromatik Bitkileri [9], Sindirim Sistemi Rahatsızlıklarında Kullanılan Yöresel Bitkiler [10], GAP Yöresindeki Tıbbi ve Endemik Bitkiler [11], GAP Yöresinde Kapari'nin Etnobotaniği [12], Şanlıurfa Semt Pazarlarında Satılan Doğal Bitkilerin Etnobotaniği [13], Mardin Sepetleri [14], Şanlıurfa İsotunun Tarihçesi ve Etnobotanik Özellikleri [15], Şanlıurfa Müzikal Enstrümanlar [16], Kalecik Dağı'nın Etnobotanik Özellikleri [17], GAP Yöresindeki Tıbbi ve Aromatik Bitkiler [18] ve Zeytinbahçe ile Akarçay arasında kalan bölgenin florası ve etnobotanik özellikleri [19], Doğu Anadolu'da tıbbi bitkilerin araştırılması [20], Kürecik (Malatya) etnobotanik bir çalışma [21], Anadolu'da halk arasındaki bitkilerin kullanım amaçları [22], Midyat civarında etnobotanik araştırma [23], Cizre'nin etnobotanik özellikleri [24], Kurtalan (Siirt) ilçesinin etnobotanik özellikleri [25] adlı çalışmalar gösterilebilir. Ayrıca, araştırma yapılan bölgede, Adıyaman ilinde etnobotanik değeri olan bazı bitkilerin kullanım alanları tespiti [26] ve Adıyaman ve çevresinin etnobotanik özellikleri [27], Mardin Zembilleri Üzerine Etnobotanik Bir Araştırma [28], Birecik yöresindeki Bazı Baklagil Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri [29], Şanlıurfa yöresinde el yapımı müzik aletleri üzerine bir etnobotanik araştırma [30] ve Şanlıurfa yöresinde yer alan bazı şifalı bitkiler üzerine çalışmalar [31] gösterilebilir.

Çalışmanın amaçları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Halkın kullandığı tıbbi bitkileri yöresel adlarıyla tanımlamak,
- Kullanılan tıbbi bitkilerin hangi amaçla kullanıldığını ve hangi hastalıklara iyi geldiğini belirlemek,
- Kâhta ilçesinde ve Narince köyünde yapılacak etnobotanik çalışma ile yörede bulunan bitkilerin kaçının tıbbi amaçla kullanıldığı, kaçının gıda, süs, yakıt gibi amaçlarla kullanıldığını tespit etmek
- Yöre halkının hangi bitkiyi hangi amaçla kullandığını belirlemek,
- Halkın fitoterapi'ye karşı olan ilgisini saptamak,
- Kırsal kesimle gelişmiş yerlerin fitoterapiye ilgisi arasındaki farkı gözlemlemek,
- Araziden çekilen bitki fotoğraflarının hem tanıtıcı, hem de eğitici dokümanların hazırlanmasında kullanılması,
- Yörede pek tanınmayan ve değerlendirilmeyen bitkilerin kullanımına ilişkin bilgilerin derlenmesi,
- Çalışma alanının renkli fotoğraflı koleksiyonunu oluşturmak,
- Bu konuda çalışan ilgili kurum ve kuruluşlara kaynak oluşturulması,

- Bu konuyla ilgili Kâhta ilçesi ve Narince yöresinde bugüne kadar bir araştırmanın yapılmamış olması,
- Bu araştırma bölge için orijinal bir çalışma olması,

Bu çalışmada, Kâhta ilçe merkezindeki ve Narince köyünde özellikle tıbbi bitkilerin araştırılması ve kırsal kesimlerin daha gelişmiş yörelere göre etnobotanike olan ilgisinin karşılaştırılması hedeflenmiştir. Bu araştırmanın, ülkemizdeki etnobotanik verilere katkı sağlayacağı beklenmektedir.

2. Materyal ve Yöntem

2013-2014 yıllarında yapılmış olan bu çalışmada halk tarafından gıda maddesi, tedavi amaçlı ve diğer kullanım alanları ele alınmıştır. Çalışmalar esnasında yöredeki bitkilerin isimleri ve kullanım alanları ile ilgili notlar Kâhta ilçesi aktarları ve Narince köyü halkından faydalanılarak elde edilmiştir. Anket, yoluyla sorular hazırlanarak aktarlardan ve halktan bilgi alınmıştır. Bulgular bölümünde önce bitkilerin Latince isimleri verilerek, bunu sırasıyla, familyası, mahalli adı izlenmiştir. Daha sonra bitkinin, çeşitli kullanım alanları belirlenmiştir. Toplanan bitki örnekleri Türkiye Florası'na [32-34] göre tespit edilmiş olup, fotoğrafları çekilmiş ve örnekler Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümünde saklanmıştır.

İlçe ve köyde tespit edilen bitkiler için kullanılan yöresel bitki adları familyaya göre alfabetik olarak listelenerek, her adın altında bilimsel adlar ve karşısında hangi amaçla kullanıldığı eklenmiştir.

Çalışma alanı için gerekli doküman ve haritalar ilgili kurumların web sitesinden temin edilmiştir.

Etnobotanik çalışmalar yapılırken hem yöre halkıyla araziye çıkılmış hem de teşhis edilmiş bitki örnekleri sorulmuştur. Kaynak kişileri genellikle ilköğretim mezunudur.

Çalışmada yararlanılan kaynak kişiler;

Kâhta'daki kaynak kişi (Aktar):

Ahmet Korkut (45 yaşında) ortaokul terk

Narince Köyündeki kaynak kişiler:

Mustafa Demirhan (47 yaşında) ilkokul mezunu

Azer Demirhan (46 yaşında) ilkokul mezunu

Mılar Demirhan (18 yaşında) okumamış

Emine Demirhan (14 yaşında) ilkokul mezunu

Serkan Demirhan (16 yaşında) ilkokul mezunu

Perihan Çayır (21 yaşında) ilkokul mezunu

Şükrü Düşbudak (70 yaşında) ilkokul mezunu

Leyla Bozduran (57 yaşında) okumamış

Habib Kurt (69 yaşında) okumamış

Murat Kurt (25 yaşında) ilkokul mezunu

Talan Kurt (27 yaşında) ilkokul mezunu

Adile Çayır (55 yaşında) okumamış

Çalışmada anket yoluyla aktara ve halka yöneltilen sorular:

1- Eğitim durumunuz nedir?

Okumamış	☐
İlkokul mezunu	☐
Ortaokul mezunu	☐
Lise mezunu	☐
Lisans mezunu	☐

- 2- Yaşınız kaç?
- 18 yaş altı
- 18-30 yaş arası
- 30-45 yaş arası
- 45-60 yaş arası
- 60-80 yaş arası
- 3- Yörede bulunan bitki sayısı ortalama kaçtır?
- 10-25
- 25-45
- 45-60
- 60-85
- 85-95
- 100 ve üzeri
- 4- Yörede kullanılan bitkiler hangi amaçla kullanılır?
- Yakacak
- Boya
- Süs
- Tıbbi
- Süpürge
- Yem
- 5- Buradaki insanların bitkiye verdikleri önem nasıldır?
- Az
- Çok
- Normal
- Hiç
- Kısmen
- 6- Bitkiler nasıl kullanılmaktadır?
- Yemekte
- Çay olarak
- İlaç yapımında
- 7- Bitkiler hangi dozda kullanılmaktadır (Örneğin 1lt. suya)?
- 10-40 gr. arası
- 40-80 gr. arası
- 80-100 gr. arası
- 100-140 gr. arası
- Diğer
- 8- Yörede en çok hangi bitki kullanılmaktadır?
- Zahter
- Papatya
- Tıbbi nane
- 9- Bitkilerin yöre insanının yaşamındaki yeri nedir?

Bu yöre halkına sorulan sorular şunlardır:

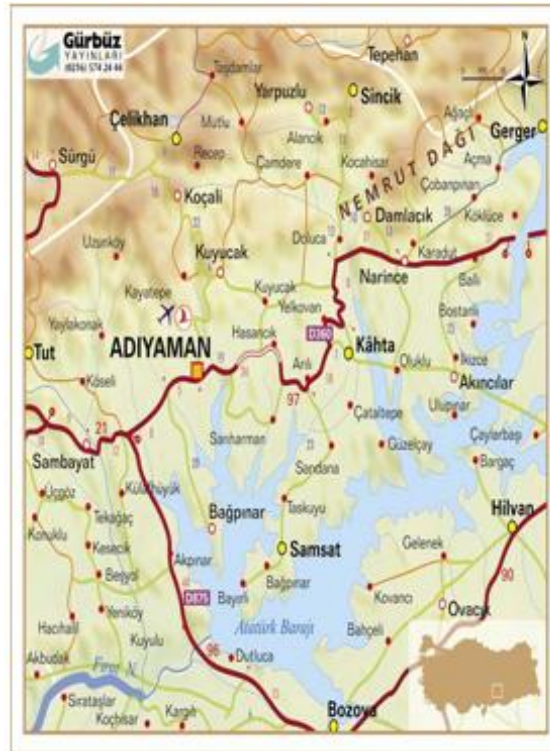
- Yakın çevrede toplanan ve kullanımı olan bitkilerin neler olduğu.
- Bitkiye verilen yöresel isimler
- Bitkiden yararlanma yolları ve kullanım biçimi.
- Bitkinin toplanma şekli ve bitkinin hangi kısımlarının toplandığı.
- Bitkinin toplanan kısımlarından araziden ne kadar toplandığı.

Uygun vejetasyon dönemlerinde birebir görüşülen kişilerle birlikte çalışma alanı gezilerek veriler toplanmıştır. Arazi gezileri yanında, toplanan ve kartonlara yapıştırılarak hazırlanan kuru bitki örnekleri halka gösterilerek bunlardan yararlanıp yararlanmadıkları ve yerel isimleri de sorulmuştur. Birebir görüşülen kişiler, kadınlar, erkekler ve çocuklar olmak üzere üç gruptan oluşmaktadır. Etnobotanik çalışma yapılan yerleşim birimlerindeki insanlar genellikle Türkçe, Arapça ve Kürtçe konuşmaktadır. Bitkilere verilen yöresel adlar, halk arasında kullanılan yöresel diller ile yakından ilgilidir. Türkçe bilmeyen özellikle yaşlı kadınların verdikleri yerel isimlerin aslına dokunulmamış ancak anlatılan kullanım biçimleri yöredeki insanların yaptığı çevirilerle, Türkçe olarak verilmiştir.

Araştırma Alanının Genel Özellikleri

Araştırma alanı Kâhta merkez ve buna bağlı Narince köyüdür. Kâhta'nın yüz ölçümü 1.488 km². Denizden yüksekliği 670 metredir. Adıyaman ilinin 33 km doğusunda yer alır (Şekil 1). Kâhta ilçesi doğuda Gerger ilçesi, güneydoğu ve güneyde Şanlıurfa ili, güneybatıda Samsat ilçesi, batıda Merkez ilçe, kuzeyde Sincik ilçesi, kuzeydoğuda da Malatya iliyle çevrilidir. İlçe toprakları kuzey kesimindeki dağlık alanlar ile güney kesimindeki düzlüklerden oluşur. Kuzey kesimi dağlık alanlardan meydana gelirken, güney kesimi düzlük alanlardan meydana gelmiştir. Kuzeydeki en yüksek nokta Nemrut Dağıdır (2.206 m). Dağlık alanlardan güneye doğru gidildikçe önce plato alanlarına sonra geniş ovalara geçilir. İlçe merkezi düz bir alanda kurulmuştur.

Narince köyü ise Kâhta ilçesine 30 km uzaklıktadır. Yazları sıcak, kışları yağışlıdır. Kar yağışı senede bir kaç defa görülmektedir. Narince köyü daha çok karasal iklimin etki alanı içerisinde yer almaktadır.

Şekil 1. Araştırma Alanının Coğrafi Haritası

Kâhta'nın sınırları içerisinde bulunan Atatürk Barajı gölü nedeniyle, iklim yapısı önemli bir ölçüde değişikliğe uğramıştır. Karasal olan iklim, Atatürk Baraj Gölü'nün etkisiyle değişerek, Akdeniz iklimi ile benzerlik göstermeye başlamıştır. İlçenin doğal bitki örtüsü steptir. Engebeli bir arazi

yapısına sahip olup, dağlık kesimde fazla sık olmayan meşe ağaçları (*Quercus spp.*), akarsu boylarında ise söğüt (*Salix spp.*) ve kavak (*Populus spp.*) ağaçları mevcuttur. Kâhta halkının geçim kaynağı büyük oranda tarımdır. Nüfusunun yaklaşık % 80'i tarımla uğraşarak geçimini sağlamaktadır. Halkın en önemli tarımsal geçim ürünleri buğday, arpa, mercimek, nohut ve Tütündür. Atatürk Baraj gölü ile beraber çevresinde sulu tarım gelişmiş ve pamuk ekimi de yaygınlaşmıştır. Kâhta'da hayvancılık tamamen aile ihtiyacına yönelik olarak yapılmaktadır. İlçede arıcılık, son yıllarda hız kazanmıştır [35].

3. Bulgular

Bu çalışmada verilen bilgiler, Kâhta ve Narince halkı ile yapılan anketler sonucu elde edilen derleme bilgileridir. Tüm hastalıklarınızda doktora danışmadan kullanmayınız.

1- ACORACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Acorus calamus* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Eğir kökü, Hazanbel

Bitkinin kullanım amacı: Böbrek rahatsızlıklarına iyi geldiği söylenen eğir kökü sarılıkta da etkili olduğu söylenir. Vücudu zehirli maddelerden arındırdığı, bağırsaklarda gaz giderici olduğu da söylenir. Mide ekşimesine, gut hastalığına, prostata, ayrıca yaşlılarda alt ıslatma problemine iyi geldiği belirtilmiştir. Yöre halkı tarafından 1 litre suya 20-25 gr. Eğir kökü koyularak demlenerek içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Kökleri

Örnek No: Y. Bakır1112

Kaynak kişi: Narince köyü, Azet Demirhan

2- AMARANTHACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Beta vulgaris* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Şeker pancarı

Bitkinin kullanım amacı: Yöre halkı tarafından bitkinin yapraklarıyla sarma-dolma yapılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları

Örnek No: Y. Bakır1043

Kaynak kişi: Kâhta, Perihan Çayır

3-ANACARDIACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Pistacia lentiscus* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Hint sakızı

Bitkinin kullanım amacı: Kan inceltici, kolesterol düşürücü, iç organlardaki yaraları tedavi ettiği söylenir. Yöre halkı tarafından 1 kg. bal içine 200 gr. Hint sakızı konularak tüketilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Sakızı

Örnek No: Y. Bakır1100

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Pistacia terebinthus* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Menengiç

Bitkinin kullanım amacı: Egzema, astım, ishal, sarılık, mide ağrısı gibi sağlık sorunlarının tedavisinde de kullanıldığını söylenmektedir. Ayrıca hoş kokulu ve tadı olan kahvesi yapılır, bu kahvenin de nefes darlığı, solunum yolları, ses teli, hazım problemleri gibi pek çok hastalığa iyi geldiği söylenir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyvesi, sakızı

Örnek No: Y. Bakır1045

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Rhus coriaria* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Sumak

Bitkinin kullanım amacı: Sakızı özellikle mide ve ağız yaralarında, mide kramplarına iyi gelir. Ayrıca ekşi tadından dolayı salatalarda kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısmı, tohumu

Örnek No: Y. Bakır1103

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

4-ARECACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Myristica fragrans* Gronov.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Hint cevizi, Muskat

Bitkinin kullanım amacı: Yiyeceklere tat ve koku vermek amacıyla rendelenerek toz haline getirilip kullanılır. Mide ağrılarını hafiflettiği, balgamı kestiği söylenir. Felce ve titremeye iyi gelir. Yöre halkı tarafından 2 yemek kaşığı bala bir tane Hint cevizi dövülerek tüketilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyvesi, Meyvesinin kabukları

Örnek No: Y. Bakır 1046

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

5-APIACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Daucus carota* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Havuç tohumu

Bitkinin kullanım amacı: Böbrek salgılarını çalıştırdığı ve tıkalı olan kanalları açtığı söylenir. Kuvvet verici ve iştah açıcı olduğu belirtilmiştir. Yöre halkı tarafından toz halinde kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyve

Örnek No: Y. Bakır 1047

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Cuminum cyminum* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Kimyon

Bitkinin kullanım amacı: Mide ve bağırsaklarda gaz birikmesini önlediği, iştah açtığı, hazımsızlığı giderdiği belirtilmiştir. Çayı zayıflamada yardımcı olduğu söylenir. Ayrıca yemeklerde baharat olarak kullanılır. Yöre halkı tarafından dövülüp bala karıştırılarak yenir. Yemeklerde çeşni olarak kullanılır. Toz halinde yutulur.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyve

Örnek No: Y. Bakır 1048

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Coriandrum sativum* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Kişniş, Kinzi

Bitkinin kullanım amacı: Karın ağrılarını giderdiği, kusmayı önlediği, doğumu kolaylaştırdığı söylenir. Yemeklere hoş koku ve tat verdiği belirtilmektedir

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyve, Yaprağı

Örnek No: Y. Bakır 1026

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Petroselinum crispum* Mill. Nyman & A.W.Hill

Bitkinin Türkçe ismi: Maydanoz tohumu

Bitkinin kullanım amacı: Böbrek taşı ve kalp rahatsızlıkları için yörede çok kullanılır. Sinir sistemi için faydalı olduğu söylenir. Kaynatılıp suyu içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyve

Örnek No: Y. Bakır 1049

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Ferula meifolia* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Çakşır kökü

Bitkinin kullanım amacı: Yöre halkı tarafından şekeri düşürdüğü, kısırlık tedavisinde ve erkeklerde cinsel gücü artırmada etkili olduğu söylenir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Kökü

Örnek No: Y. Bakır 1027

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Apium graveolens* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Kereviz tohumu

Bitkinin kullanım amacı: Nefes darlığına, göğüs şişliğine, prostata iyi geldiği söylenir. Böbrek taşının ve kumunun düşmesini sağladığı belirtilmiştir. Yöre halkı tarafından 1 kg. bala 200 gr. kereviz tohumu koyularak tüketilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyve

Örnek No: Y. Bakır 1098

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Foeniculum vulgare* Mill.

Bitkinin Türkçe ismi: Rezene

Bitkinin kullanım amacı: Mideye çok iyi geldiği ve sindirime yardımcı olduğu söylenmektedir. Anne sütünü çoğalttığı, bebeğin gaz gidermesine yardımcı olduğu ve sakinleştirdiği belirtilmektedir. Demlenerek tüketilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Çiçekleri, yaprakları, meyvesi

Örnek No: Y. Bakır 1099

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

6- ASTERACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Helichrysum arenarium* (L.) Moench

Bitkinin Türkçe ismi: Altın otu

Bitkinin kullanım amacı: Böbrek hastalıklarında da, kadın hastalıklarında kullanıldığı söylenmektedir. Ayrıca gaz söktürücü, iltihap kurutucu, ishal kesici olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Çay olarak tüketilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Çiçekleri, Yaprakları

Örnek No: Y. Bakır 1044

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Inula crithmoides* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Andız kökü, Andız otu

Bitkinin kullanım amacı: Astım hastalığını tamamen bitirdiği iddia edilmektedir. Yöre halkı tarafından 1.5 lt suya 100 gr Andız kökü katılarak 3 çay bardağı sabah aç karnına içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Sakızı, Meyvesi, Yaprağı

Örnek No: Y. Bakır 1050

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Calendula officinalis* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Aynı safa, Öküzgözü, Covigo

Bitkinin kullanım amacı: Menapoz ve adet gibi bayan hastalıkların da, tıkalı yumurtalıkların açılmasında bu bitki kullanıldığı söylenmektedir. Yöre halkı tarafından 1.5 lt suya 100 gr bu bitkiden koyularak aç karnına kullanılır. Süs bitkisi olarak ta kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Çiçeği

Örnek No: Y. Bakır 1051

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Carthamus tinctorius* Mohler, Roth, Schmidt & Boudreaux

Bitkinin Türkçe ismi: Haspir

Bitkinin kullanım amacı: Müshil etkisi olduğu söylenmektedir. Başta prostat ve göğüs kanseri olmak üzere kansere karşı da koruyucu olduğu iddia edilmektedir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Çiçekleri

Örnek No: Y. Bakır1052

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Taraxacum officinale* F.H. Wigg

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Karahindiba, Gihoşirik

Bitkinin kullanım amacı: Çiçek sapları şeker hastalığına iyi geldiği, kanı temizlediği, bitkin halsiz kişilere güç kazandırdığı, hepatit hastalığında kullanıldığı söylenmektedir. Yöre halkı tarafından salatası yapılır. Çay olarak tüketilir. Yem olarak da kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları, Çiçeği, Sapları, Kökleri

Örnek No: Y. Bakır 1040

Kaynak kişi: Narince köyü, Perihan Çayır

Bitkinin bilimsel adı: *Artemisia absinthum* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Pelin otu, Zivan otu, Koyun otu, solucan

Bitkinin kullanım amacı: Şeker hastalarına ve kabızlık sorunu yaşayan kişilerde, kurt düşürmede etkili olduğu söylenmektedir. Yöre halkı tarafından 1 çay bardağı suya 20 gr Pelin otu koyularak sabah aç karnına içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları, dalları ve çiçekleri

Örnek No: Y. Bakır 1013

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Achillea millefolium* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Civanperçemi, Sarı gelin, Ghiobine

Bitkinin kullanım amacı: Vücudun genel iltihabı ve şeker hastalıklarında, pankreas tedavisin de kullanıldığı söylenmektedir. Tedavi süreci 21 gün olduğu iddia edilir. Yöre halkı tarafından günde 3 çay bardağı aç karnına içilir. Çayı içilerek soğuk algınlığını giderdiği de belirtilmektedir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları, Çiçekleri

Örnek No: Y. Bakır 1058

Kaynak kişi: Narince köyü, Murat Kurt

Bitkinin bilimsel adı: *Matricaria chamomilla* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Papatya, Çiçekmastık, Yoğurt çiçeği

Bitkinin kullanım amacı: Sinirleri yatıştırıcı özelliğiyle başta bel ve baş ağrısı olmak üzere, ağrıları dindirdiği, vücuda rahatlık verdiği söylenmektedir. Mikrop öldürücü etkisiyle dişeti, boğaz iltihaplarında gargara olarak kullanıldığı söylenmektedir. Yöre halkı tarafından yakacak, boya ve süs maddesi olarak ta kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Çiçekleri, Dalları

Örnek No: Y. Bakır 1018

Kaynak kişi: Narince köyü, Murat Kurt

Bitkinin bilimsel adı: *Cnicus benedictus* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Şevket otu, Bostan otu

Bitkinin kullanım amacı: Yörede alaca hastalığı için kullanılır. Ayrıca yakacak olarak ta kullanılır. Kaynatılarak suyu içilir. Kurutulup dövülerek bala karıştırılıp yenir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları, çiçekleri, kökleri

Örnek No: Y. Bakır1059

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

8- BRASSICACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Capsella bursa-pastoris* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Çoban çantağı, Nancük

Bitkinin kullanım amacı: Yöre halkı tarafından kökleri dışındaki kısımları suda kaynatılır, ayrıca çiğ ve pişirilerek de tüketilir. Kan dolaşımını düzenlediği, kanamayı durdurucu etkisi olduğu söylenmektedir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları, Meyve, Çiçekleri

Örnek No: Y. Bakır 1035

Kaynak kişi: Narince köyü, Habib Kurt

Bitkinin bilimsel adı: *Brassica nigra* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Hardal tohumu

Bitkinin kullanım amacı: Damar tıkanıklıklarında iyi geldiği, özellikle yörede akciğer ve zatürre hastalıklarına iyi geldiği söylenir. Yöre halkı tarafından 1 kg bala 70-80 gr Hardal tohumu konular, aç karnına 1 tatlı kaşığı yenir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Tohumu

Örnek No: Y. Bakır 1053

Kaynak kişi: Kâhta, Şükrü Düşbudak

Bitkinin bilimsel adı: *Eruca vesicaria* (L) Cav.

Bitkinin Türkçe ismi: Roka tohumu

Bitkinin kullanım amacı: İştah açıcı, mideyi kuvvetlendirdiği, hazmı kolaylaştırdığı, bağışıklık sistemini kuvvetlendiği söylenmektedir. Kan yaptığı belirtilmektedir. Ayrıca yöre halkı tarafından yemeklerde ve salatalarda da tüketilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Tohumu

Örnek No: Y. Bakır 1054

Kaynak kişi: Kâhta, Şükrü Düşbudak

Bitkinin bilimsel adı: *Nasturtium officinale* W.T.Ation

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Su teresi, Kerdene otu, Düzzık

Bitkinin kullanım amacı: İdrar söktürücü, balgam söktürücü, müşhil etkisi olduğu, özellikle aknelere de kullanıldığı söylenmektedir. Bayan hastalıklarında iyi geldiği, ayrıca cildi güzelleştirdiği belirtilmektedir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları

Örnek No: Y. Bakır 1031

Kaynak kişi: Narince köyü, Leyla Bozduran

Bitkinin bilimsel adı: *Lepidium sativum* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Tere tohumu

Bitkinin kullanım amacı: Metabolizmayı hızlandırdığı, idrar yollarını temizlediği, sigaranın zararlarını azalttığı, ayrıca kilo vermeye yardımcı olduğu söylenmektedir. Tere tohumunun suyu, saç dökülmesini ve kepeklenmeyi önlediği belirtilmektedir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Tohumu

Örnek No: Y. Bakır 1055

Kaynak kişi: Kâhta, Şükrü Düşbudak

Bitkinin bilimsel adı: *Raphanus sativus* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Turp tohumu

Bitkinin kullanım amacı: Turp tohumu uyarıcı etki yaptığı, iştah açtığı, safra söktürmeye yardımcı olduğu, ayrıca iç organları tedavi edici yönü söylenmektedir. Safra kesesi, böbrek taşı dökmeye, tekrar oluşumunu engellemeye yardımcı olduğu belirtilmektedir. Yöre halkı tarafından 1 kg bala 150 gr turp tohumu karıştırılarak tüketilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Tohumu

Örnek No: Y. Bakır 1056

Kaynak kişi: Kâhta, Şükrü Düşbudak

9-BURSERACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Boswellia serrata* Triana & Planch.

Bitkinin Türkçe ismi: Akgünlük

Bitkinin kullanım amacı: Yatıştırıcı, kuvvet verici, kabız yapıcı, idrar söktürücü, romatizma ağrılarını dindirici ve adet kanamalarını başlatıcı etkileri olduğu söylenmektedir. Yaralarda ve mide ülserinde kullanıldığı belirtilmektedir. Yöre halkı tarafından 50 gr akgünlük 1 kg bala karıştırılarak günde 2 kere kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Reçine

Örnek No: Y. Bakır 1107

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

10- COMBRETACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Terminalia chebula* Retz.

Bitkinin Türkçe ismi: Karahelile

Bitkinin kullanım amacı: Hemoroitte kullanıldığı, geçmeyen ishallerde bitkinin tozu veya haşlanmış hali kullanıldığı söylenmektedir. Bir bağırsak temizleyici olduğu belirtilmektedir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Tohum

Örnek No: Y. Bakır 1057

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

11- CAPRIFOLIACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Sambucus nigra* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Mürver otu, Gihayir Revia

Bitkinin kullanım amacı: Zayıflatıcı etkisi olduğu, kabızlığı giderdiği, ateşi düşürdüğü, vücuda rahatlık verdiği, idrarı çoğalttığı, anne sütünü artırdığı söylenir. Nezlede ve şeker hastalığında faydalı olduğu belirtilmektedir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Ağacın kabuğu, meyveleri, çiçekleri ve yaprağı

Örnek No: Y. Bakır 1108

Kaynak kişi: Narince köyü, Talan Kurt

12- CANNABACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Humulus lupulus* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Şerbetçi otu

Bitkinin kullanım amacı: Sinir sistemini uyarıcı, mide hazımsızlıklarını yok edici, iştah açıcı, ödem giderici olduğu söylenmektedir. Şerbetçiotu, yatıştırıcı etkisiyle aynı zamanda iyi bir uyku ilacı etkisi yaptığı belirtilmektedir. Depresyon geçiren kişilerde durumu daha da ağırlaştırabileceğinden kullanılması tavsiye edilmediği söylenir. Kaynatılıp suyu içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları, Çiçekleri

Örnek No: Y. Bakır 1023

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

13-CUCURBITACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Cucumis melo* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Kavun çekirdeği

Bitkinin kullanım amacı: Antioksidan etkisi olduğu, idrarda zorlananlar için idrar söktürücü etkisi olduğu söylenir. Yöre halkı tarafından bala 3 yemek kaşığı kavun çekirdeği dövülerek tüketilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyvesi

Örnek No: Y. Bakır 1060

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

14-CUPRESSACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Thuja articulata* Vahl.

Bitkinin Türkçe ismi: Sandaloz sakızı

Bitkinin kullanım amacı: Mideye, kalp çarpıntısına, kanama, cilt çatlağı ve kanamaya iyi geldiği belirtilmektedir. Yöre halkı tarafından 3 yemek kaşığı elma sirkesiyle dövülüp yenir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Sakızı

Örnek No: Y. Bakır 1106

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Juniperus communis* L. subsp. *nana* (Hook.) Syme,

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Ardiç tohumu, adi ardiç, cüce ardiç, Hevırs

Bitkinin kullanım amacı: Nefes açmada, nefes darlığı üzerinde etkisi olduğu, ayrıca böbrek kumlarını bitirdiği söylenmektedir. Yöre halkı tarafından 1 lt suya 50 gr Ardiç tohumu karıştırılarak kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Tohumu

Örnek No: Y. Bakır 1061

Kaynak kişi: Kâhta, Milar Demirhan

Bitkinin bilimsel adı: *Thuja arborvitae* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Mazı

Bitkinin kullanım amacı: Yaprakları siğilleri yok etmede, basur memelerinde, yara tedavisinde, iltihap kurutmada faydalı olduğu söylenmektedir. Ayrıca mide ve bağırsak kanseri üzerinde etkisi olduğu belirtilmektedir. Yöre halkı tarafından 1 bardak ılık süte 1 çay kaşığı mazı tozu konularak tüketilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyvesi

Örnek No: Y. Bakır 1037

Kaynak kişi: Narince köyü, Murat Kurt

15-ONAGRACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Epilobium angustifolium* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Yakı otu, Çayır gülü

Bitkinin kullanım amacı: Prostat büyümesini önleyici etkisi olduğu, lapası yanıkları, cilt yaralarını ve şişkinliklerin giderdiği söylenmektedir. İltihap giderici ve gaz sökücü olduğu, bayan hastalıklarında ve kalp damar hastalıklarında da tüketildiği belirtilmektedir. Yöre halkı tarafından 1.5 lt suya 100 gr yakı otu koyularak aç karnına tüketilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Çiçekleri ve yaprakları

Örnek No: Y. Bakır 1030

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

16-ERICACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Calluna vulgaris* (L.) Hull.

Bitkinin Türkçe ismi: Funda, süpürge otu

Bitkinin kullanım amacı: İdrar yolları iltihabında, böbrek hastalıklarında ve zayıflamada kullanıldığı, kolestrole iyi geldiği, yağ eritici ve bağırsak çalıştırıcı olduğu söylenmektedir. Alzheimer hastalığında etkisi olduğu belirtilmektedir. Yörede egzamaya karşı zeytinyağıyla merhem yapılır. Çay olarak tüketilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Çiçeği, yaprağı

Örnek No: Y. Bakır 1036

Kaynak kişi: Kahta, Ahmet Korkut

17- Equisetaceae

Bitkinin bilimsel adı: *Equisetum arvense* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: At kuyruğu, Zemberek otu, Kırkkilit otu, Uluma otu, Ekili ot

Bitkinin kullanım amacı: Kireçlenmede, romatizma, bel ağrıları, kan kusmaları, böbrek rahatsızlıkları (taş, kum dökme) kullanıldığı söylenmektedir. Suda yeşerir, gölgede kurutulur. Yöre halkı tarafından günde 3 su bardağı demlenerek aç karnına kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Örnek No: Y. Bakır 1029

Kaynak kişi: Kâhta, Mustafa Demirhan

18- FABACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Ceratonia siliqua* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Keçiboynuzu

Bitkinin kullanım amacı: Akciğer kanserini %90 önlediği söylenmektedir. Bronşit, mideye iyi geldiği, balgam söktürdüğü, akciğeri temizlediği belirtilmektedir. Yöre halkı tarafından 1 kg bala 120-130 gr keçiboynuzu konularak tüketilir. Taze yenir. Kurutulup toz haline getirilip bala karıştırılarak yenir. Pekmezi çıkarılıp yenir. Çekirdekleri dövülerek toz haline getirilip siğillere ve urlara kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyvesi, çekirdekleri, yaprağı, dalları

Örnek No: Y. Bakır 1062

Kaynak kişi: Kâhta, Mustafa Demirhan

Bitkinin bilimsel adı: *Cassia angustifolia* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Sinameki

Bitkinin kullanım amacı: Hafif şiddette müshil etkili ve idrar söktürücü olduğu söylenmektedir. Yaprak ve meyveleri bağırsakların ishal yolu ile boşaltılmasını sağladığı, fazla kullanıldığında bağırsak tüylerini yok ettiği belirtilmektedir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları

Örnek No: Y. Bakır 1063

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Astragalus membranaceus* (Fisch.) Bunge

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Geven, Guni

Bitkinin kullanım amacı: Kışlık hayvan yemi olarak kullanılır. Yakacak olarak da kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları, dalları

Örnek No: Y. Bakır 1071

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Trigonella foenum-graecum* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Çemen

Bitkinin kullanım amacı: Yeşil yaprakları ıspanak gibi yenir. Ayrıca salça ve tuzla kahvaltılık olarak da tüketilir. Tozu yemeklerde kullanılır. Menapoz belirtilerini düşürür. Anne sütünü artırır. Tohumları dövülüp toz halinde yutulur, bala karıştırılarak yenir, kaynatılıp suyu içilir. Baharat, biber ve sarımsakla karıştırılıp çemen yapılarak yenir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Tohumu, yaprakları

Örnek No: Y. Bakır 1072

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Glycyrrhiza glabra* L. subsp. *glabra*

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Meyan kökü, Kukisüsü

Bitkinin kullanım şekli: Bağışıklığı güçlendirdiği, mide ülserini önlediği, göğsü yumuşatıcı ve balgam söktürücü etkisi olduğu söylenmektedir. Yöre halkı tarafından İyice temizlenen kökü taze iken emilir. Dövülüp suda bekletilerek şerbeti çıkarılarak içilir, kaynatılarak suyu içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Kökü

Örnek No: Y. Bakır 1016

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

19- FAGACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Quercus ithaburensis* Decne subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge et Yalt

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Meşe palamutu, Berri

Bitkinin kullanım amacı: İshal kesici, şeker hastalığında büyük fayda sağladığı söylenmektedir. Kestane gibi yenir. Ayrıca yöre halkı tarafından yakacak ve yem olarak da kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyvesi

Örnek No: Y. Bakır 1028

Kaynak kişi: Narince köyü, Habib Kurt

20- GINKOGOACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Ginkgo biloba* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Ginko

Bitkinin kullanım amacı: Beyin tümöründe etkilidir. Beyin ve boyun damarlarının ağrısında etkili olduğu söylenmektedir. Yöre halkı tarafından çay olarak demlenir. Dövülüp macun yapılır. 1 kg bal veya pekmeze 1 tatlı kaşığı konulur.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları

Örnek No: Y. Bakır 1064

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

21-HAMAMELIDACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Liquidambar orientalis* Mill.

Bitkinin Türkçe ismi: Buhur otu, günlük

Bitkinin kullanım amacı: Yöre halkı tarafından kötü kokuların giderilmesi amacıyla kullanılır. Zeytinyağıyla karıştırılıp boyun ve bel fitiğinde ağrı ve sızısında kullanılır. 2 su bardağı zeytinyağına 100 gr. buhur otu kullanılır. 40 gün tedavi süresi olduğu söylenmektedir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları

Örnek No: Y. Bakır 1066

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

22- HYPERICACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Hypericum perforatum* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Kantaron, Bağtov

Bitkinin kullanım amacı: Sınır, strese iyi geldiği, depresyonu azatlığı, mide asitini azaltarak mide ülserine iyi geldiği söylenmektedir. Yöre halkı tarafından samanların etrafına koyulur. Ayrıca tat ve renk vermesi amacıyla pekmeze karıştırılıyor. Yakacak olarak da kullanılır. Kaynatılarak suyu içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Örnek No: Y. Bakır 1002

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

23-JUGLANDACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Juglans regia* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Ceviz yaprağı, Perlikgüze

Bitkinin kullanım amacı: Yöre halkı tarafından saç boyamada saça güzel renk vermede kınaya katılarak kullanılır. Kolesterolle iyi geldiği, yağ eritici olduğu söylenmektedir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları

Örnek No: Y. Bakır 1067

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

24-LAMIACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Salvia officinalis* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Adaçayı, Deve dili, Acı elma otu

Bitkinin kullanım amacı: İştah açıcı, kan temizleyici, gaz giderici, mikropları öldürücü etki yaptığı, soğuk algınlığına iyi geldiği, yorgunluk ve stres giderdiği söylenmektedir. Yaşlıların el ayak titremelerinde ve boğaz enfeksiyonlarında kullanıldığı belirtilmektedir. Demlenerek içilir. Romatizmalı ağrılara lapası sarılır. Suyu ile banyosu yapılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Örnek No: Y. Bakır 1068

Kaynak kişi: Narince köyü, Habib Kurt

Bitkinin bilimsel adı: *Lamium album* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Ballıbaba, Ghiopırçık

Bitkinin kullanım amacı: Ballıbaba bitkisinin çayı içildiğinde kan değerini arttırdığı ve kanı temizlediği söylenmektedir. Çıban, varis, apse, iltihap gibi hastalıkların bulunduğu bölgeye uygulanarak geçmesini sağlar. Yöre halkı tarafından 1 lt suya 2 yemek kaşığı ballıbaba koyularak günde 2 bardak içildiğinde adet görme düzensizliklerini giderir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları, çiçekleri

Örnek No: Y. Bakır 1001

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Rosmarinus officinalis* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Biberiye

Bitkinin kullanım amacı: Romatizma, eklem ağrılarına iyi geldiği, İdrar söktürücü, safra artırıcı, sindirime yardımcı olduğu söylenmektedir. Yöre halkı tarafından baharat olarak da kullanılır. Süpürge yapımında kullanılır. Suyu kaynatılarak içilir. Ağrıyan kısımlara suyu ve lapası yapılır. Demlenerek çay yerine aç ve tok karnına içilir. Yöre halkı tarafından süs bitkisi olarak da kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Dalları, yaprağı

Örnek No: Y. Bakır 1035

Kaynak kişi: Narince köyü, Şükrü Düşbudak

Bitkinin bilimsel adı: *Marrubium vulgare* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Boz otu, Kukaş otu, Köpek otu, Gihia kuçuga

Bitkinin kullanım amacı: Astım, zayıflama ve Sarılıkta kullanıldığı söylenmektedir. Yöre halkı tarafından 2-3 lt suya bir avuç boz otu katılarak aç karnına çay şeklinde içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları

Örnek No: Y. Bakır 1032

Kaynak kişi: Narince köyü, Perihan Çayır

Bitkinin bilimsel adı: *Ocimum basilicum* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Fesleğen, Reyhan

Bitkinin kullanım amacı: Mide bulantısına, ülsere, ağız içi yarasına, hazımsızlığa baş dönmesine iyi geldiği söylenmektedir. Arı sokmasında zehrin etkisini azalttığı belirtilmektedir. Çayı yapılıp içildiğinde bağırsak gazlarını giderir. Ayrıca yemeklerde hoş koku ve tat vermesi içinde kullanılır. Ayrıca yöre halkı tarafından yakacak olarak da kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Örnek No: Y. Bakır 1006

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Thymbra spicata* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Karakekik, Zahter, Cahter, Caatri

Bitkinin kullanım amacı: Bitki kuru veya taze haldeyken kaynatılıp elde edilen sıvı, çay gibi içilirse idrar yolları, romatizma ve şeker hastalığının tedavisinde kullanıldığı söylenilir. Sancıyı kestiği, özellikle soğuk algınlığına ve mide rahatsızlığına iyi geldiği belirtilmektedir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Örnek No: Y. Bakır 1021

Kaynak kişi: Narince köyü, Habib Kurt

Bitkinin bilimsel adı: *Lavandula stoechas* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Karabaş otu

Bitkinin kullanım amacı: Ağrı kesici, kansere karşı koruyucu olduğu belirtilmektedir. Sigarayı bırakmada büyük etkisi olduğu söylenmektedir. Yöre halkı tarafından kaynatılarak suyu içilir. Lapası ağrılı ve sancılı bölgelere sürülür. Çiçekleri dövülerek bal ile karıştırılıp yenir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Örnek No: Y. Bakır 1038

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Teucrium polium* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Yavşan, Mayasıl otu, Dermanıgisko, Tehlik, vernik

Bitkinin kullanım amacı: Ağız kokularını giderdiği, basurun tedavisinde, sara rahatsızlığı ile baş dönmesinin de tedavisi için faydalı olduğu söylenmektedir. İdrar söktürücü olduğu, vücutta su toplanmasını önlediği, ödemi attığı, safranin arttırmasını sağladığı, ağrı kesici uyuşturucu özelliği olduğu da belirtilmektedir. Yöre halkı tarafından 1 lt suya 50 gr konulur, 1 çay bardağına doldurulup, içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları, dalları ve çiçekleri

Örnek No: Y. Bakır 1024

Kaynak kişi: Narince köyü, Habib Kurt

Bitkinin bilimsel adı: *Melissa officinalis* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Melisa, Oğul otu

Bitkinin kullanım amacı: Sinir, stres, uykusuzluk, kalp çarpıntısına iyi geldiği söylenmektedir. Ayrıca yörede lapa yapıp akrep sokulan yere sürülür. Yaprakları, dalları ve çiçeği kaynatılarak suyu içilir. Kurutulup bala karıştırılarak yenir. Kaynatılarak banyosu yapılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Örnek No: Y. Bakır 1025

Kaynak kişi: Narince köyü, Emine Demirhan

Bitkinin bilimsel adı: *Mentha piperita* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Tıbbi nane, Bünk, pung

Bitkinin kullanım amacı: Bulantı, hazımsızlık gibi sindirim sistemi rahatsızlıklarında kullanıldığı, ayrıca ağrı kesici özelliği olduğu söylenir. Yöre halkı tarafından yakacak olarak da kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısmı

Örnek No: Y. Bakır 1003

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Origanum majorana* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Mercan köşk, Macur otu, Farekulağı, Kanarya otu

Bitkinin kullanım amacı: Balgam söktürücü, terletici, kas ağrılarını azaltıcı, yaraların iyileşmesinde etkili olduğu belirtilmektedir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Örnek No: Y. Bakır1015

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

25- LAURACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Laurus nobilis* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Defne

Bitkinin kullanım amacı: Vücuda rahatlık verdiği, sinir ağrılarını dindirdiği, saç dökülmesini önlediği ve saça kınayla beraber daha parlak bir renk kazandırdığı söylenmektedir. Hoş koku verir. Ayrıca yörede büyü bozmada tütsü olarak kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları

Örnek No: Y. Bakır 1005

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Cinnamomum zeylanicum* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Tarçın

Bitkinin kullanım amacı: Mide ve bağırsak gazlarını söktürür. İştah açıcıdır. Sindirimi kolaylaştırır. Mide bulantıları ve kusma refleksini bastırır. Kan dolaşımını geliştirip hızlandırır. Ayrıca pasta ve yemeklerde de hoş tat ve koku bırakır. Dövülüp toz halinde yutulur ya da bala karıştırılarak yenir. Kaynatılıp suyu içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Kabukları

Örnek No: Y. Bakır 1070

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Cinnamomum camphora* (L.) J.Presl

Bitkinin Türkçe ismi: Kafurin

Bitkinin kullanım amacı: Zeytinyağıyla karıştırıldığında ağrıyı, sızıyı keser. Viki mentol etkisi yaratır. 3 su bardağı zeytinyağına 100 gr kafurin koyularak karışım hazırlanır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısmı

Örnek No: Y. Bakır1102

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

26-LILIACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Allium cepa* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Karacasoğan

Bitkinin kullanım amacı: Mide zayıflığı gibi hastalıklarda çok fayda verdiği söylenir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Tohumu, Kökü

Örnek No: Y. Bakır 1073

Kaynak kişi: Kâhta, Şükrü Düşbudak

27-LINACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Linum usitatissimum* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Keten tohumu, Bızıktan tohumu, Siyalek, Zergenek tohumu

Bitkinin kullanım amacı: Tansiyonu dengelediği, şekere, mideye, öksürüğe, kemik erimesine iyi geldiği söylenmektedir. Zayıflama için kullanılır. Yöre halkı tarafından 1 yemek kaşığı keten tohumu 1 kâse yoğurda karıştırılıp yenilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Tohumu

Örnek No: Y. Bakır 1074

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

28-LORANTHACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Viscum album* L. subsp. *album*

Bitkinin Türkçe ismi: Ökse otu, Çekem otu

Bitkinin kullanım şekli: Yüksek tansiyon, beyin tümörü ve kansere karşı birebir olduğu söylenmektedir. Atını ıslatanlara, idrarını tutamayanlara adet kanamasını durdurmaya, rahim sancı ve

ağrılarına, romatizma, siyatik ve mafsals ağrılarına, nefes darlığı, astım ve balgam söktürmeye iyi geldiği belirtilmektedir. Demlenerek içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyvesi ve yaprakları

Örnek No: Y. Bakır1113

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

29-LYTHRACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Lawsonia inermis* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Kına otu

Bitkinin kullanım amacı: Yörede Çatlakları giderir. Renk verir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Tamamı

Örnek No: Y. Bakır 1075

Kaynak kişi: Kâhta, Perihan Çayır

Bitkinin bilimsel adı: *Punica granatum* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Nar

Bitkinin kullanım amacı: Menapoz dönemi sıkıntılarını giderdiği, yaşlanmayı geciktirdiği, kötü kolesterolü ve hipertansiyonu düşürdüğü belirtilmektedir. Yörede nar çekirdeği öğütülür, 1 kg bala katılıp yenilir. Yörede bütün kanser hastalığında kullanılmaktadır. Kaynatılıp içilirse mideyi güçlendirici etkisi olduğu söylenmektedir. Nar kabuğu boya maddesi olarak ta kullanılması için kaynatılır, renk verdikten sonra yünler içinde bekletilir. Ayrıca yakacak olarak ta kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyvesi, kabuğu

Örnek No: Y. Bakır 1076

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

30-MALVACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Hibiscus esculantus* (L.) Moench

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Bamyaya tohumu, Bami bami

Bitkinin kullanım amacı: Hayvanlara yem olarak kullanılır. Yörede sırt ağrılarında lapa ve ya yakı halinde kullanılır. Bamyaya otu kaynatıldıktan sonra ezilip bez üzerine sürülüp sırt kısmına sarılır ve 24 saat bekletilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Tohumu, Toprak üstü kısmı

Örnek No: Y. Bakır 1078

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Hibiscus sabdariffa* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Habiskus, Medine gülü

Bitkinin kullanım amacı: Tansiyon düşürdüğü, şişliği aldığı, mide kanserine karşı koruma sağladığı söylenmektedir. Kilo vermeye yardımcıdır. Saça renk verir. Kolestrole ve astıma iyi geldiği belirtilmektedir. Yörede park ve bahçelerde yetiştirilir. Çay olarak demlenip içilir. Ayrıca boya maddesi olarak ta kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Çanak yaprak

Örnek No: Y. Bakır 1012

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Alcea calvertii* (Boiss.) Boiss

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Hiro, Gülhatmi

Bitkinin kullanım amacı: Soğuktan kaynaklı tüm rahatsızlıklara faydalı olduğu söylenir. Nezle, grip, öksürük, balgam gibi rahatsızlıklarda etkili olduğu söylenir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Örnek No: Y. Bakır 1041

Kaynak kişi: Narince köyü, Habib Kurt

Bitkinin bilimsel adı: *Malva sylvestris* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Kömeç, Ebegümece, Tollük

Bitkinin kullanım amacı: Romatizma hastalığında, kabakulak tedavisinde ve bademcik rahatsızlığında kullanıldığı söylenmektedir. Yörede bitki bütün halinde haşlanır ve lapa haline getirilerek istenilen bölgeye sarılır. Yöre halkı yemeklerde ve salatalarda kullanır. Çiçeği ve yaprağı kaynatılarak suyu içilir veya kurutularak balla karıştırılıp içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Toplayıcı No: Y. Bakır 1079

Kaynak kişi: Narince köyü, Talan Kurt

31-MYRTACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Myrtus communis* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Mersin yaprağı

Bitkinin kullanım amacı: Şekere ve bronşite iyi geldiği, mikrop öldürücü olduğu söylenir. Yörede saç boyasında kullanılır. 2 lt suya 100 gr mersin yaprağı konulduktan sonra demlenip tok karnına tüketilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprağı, meyveleri

Örnek No: Y. Bakır 1080

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

32- OLEACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Olea europaea* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Zeytin yaprağı

Bitkinin kullanım amacı: Cildi güzelleştirmeye, saç dökülmelerine, ezik ve darbelere, incinmelere, romatizma iyi geldiği söylenir

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprağı

Örnek No: Y. Bakır 1081

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Chelidonium majus* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Kırlangıç otu, Güz otu

Bitkinin kullanım amacı: Hepatit (sarılık), safra kesesi iltihabı, safra taşlarına karşı kullanıldığı söylenir. Yörede sütü siğil ve nasırların tedavisinde kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprağı

Örnek No: Y. Bakır 1081

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

33- PAPAVERACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Fumaria officinalis* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Şahtere, Tilki kişnişi

Bitkinin kullanım amacı: Uyuz ve diğer deri problemlerinde, damar sertliğinde faydalı olduğu söylenir. Mide ağrısını giderir. Yörede 1 lt suya 2 yemek kaşığı şahtere konularak demlenip aç karnına içilmektedir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısmı

Örnek No: Y. Bakır 1017

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

34-PINACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Pinus nigra* Arn. subs. *pallasiana* (Lamb.) Holomboe

Bitkinin Türkçe ismi: Çam sakızı

Bitkinin kullanım amacı: Mideye kuvvet verdiği, diş ve diş etlerini temizlediği söylenmektedir. Yörede çam sakızı yaraların üzerine konursa iyileştirdiği belirtilir. Ağrılarda kullanılır. Isıtılıp beze serilir sırta yakı olarak vurulur. Ayrıca 1 lt suya 10 tane çam kozalağı koyularak kaynatılıp 20 gün aç karnına içilir. Ayrıca yakacak olarak da kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Sakızı, kozalak

Örnek No: Y. Bakır 1083

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

35-PIPERACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Piper nigrum* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Karabiber

Bitkinin kullanım amacı: Sindirimi kolaylaştırdığı söylenir. Yörede yemeklere hoş tat ve koku vermek amacıyla da kullanılır. Dövülüp balla karıştırılarak yenir. Yaprakları kaynatılıp suyu içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyveleri ve yaprakları

Örnek No: Y. Bakır 1085

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

36-PLANTAGINACEA

Bitkinin bilimsel adı: *Plantago lanceolata* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Sinir otu, Karnıyarık otu, Bağa otu, Kırkdamar otu, Labada otu, Yılandili, Melheves otu, Guhiherho

Bitkinin kullanım amacı: Sinir otu balgam söktürdüğü, akıntuları giderdiği, kanı temizlediği söylenmektedir. Yörede 2 lt suya 150 gr sinir otu koyup kaynatılarak aç karnına içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yapağı

Örnek No: Y. Bakır 1007

Kaynak kişi: Narince köyü, Talan Kurt

37-PLANTANACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Platanus orientalis* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Çınar yapağı

Bitkinin kullanım amacı: Kan temizlemede, sarılıkta ve kanı sulandırmada kullanıldığı söylenmektedir. Yörede 5 lt suya yarım kilo çınar yapağı konularak günde 6 bardak içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yapağı

Örnek No: Y. Bakır 1086

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

38-POACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Phalaris brachystachys* Link.

Bitkinin Türkçe ismi: Kuşyemi, Cin darısı

Bitkinin kullanım amacı: Kuşyemi olarak kullanılır. Ayrıca sapları yakacak olarak da kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısmı

Örnek No: Y. Bakır 1105

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Elytrigia repens* (L.) Desv. ex Nevski

Bitkinin Türkçe ismi: Ayrık otu

Bitkinin kullanım amacı: Prostat ve böbrekle ilgili rahatsızlıklarda kullanıldığı, iç organları çalıştırdığı söylenir. Yörede 1 lt suya 100 gr ayrık otu koyularak tüketilir. Yöre halkı tarafından yakacak olarak da kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Otu, kökleri

Örnek No: Y. Bakır 1065

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

39-RANUNCULACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Nigella sativa* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Çörek otu, Dermanıklı kıllara

Bitkinin kullanım amacı: Her türlü derde deva olduğu söylenir. Acı maddesinden dolayı iştah açıcıdır. Bütün kanser türlerine iyi geldiği söylenir. Yörede Kaynatılarak suyu içilir. Dövülüp toz halinde bala karıştırılarak yenir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Tohumu

Örnek No: Y. Bakır1087

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Ranunculus ficaria* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Basur otu, düğün çiçeği

Bitkinin kullanım amacı: Kökü kaynatılarak lapa haline getirilerek lapa halinde basuru tedavi etmek amacı ile kullanıldığı söylenmektedir. Zehirli bir bitki olduğu için kontrollü kullanılması gerekir.

Çayırda çok nadir yetişir, genelde kökleri kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Kökü

Örnek No: Y. Bakır 1088

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

40-RHAMNACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Rhamnus frangula* Mill.

Bitkinin Türkçe ismi: Barut ağacı

Bitkinin kullanım amacı: Geçici kabızlıkta, midenin çalışmasında, bağırsak çalıştırılmasında ve düzene sokmasında faydalı olduğu söylenir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Kabuğu

Örnek No: Y. Bakır1089

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

41-RUTACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Citrus sinensis* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Portakal

Bitkinin kullanım amacı: Kalbi kuvvetlendirmeye, kanı sulandırmaya, zehirli böcek sokmalarına, sinir sistemine, nefes darlığına, astım, bronşit ve göğsü yumuşatmaya, balgam söktürmeye, hazmı kolaylaştırmaya, damar sertliğine iyi geldiği söylenir. Balla karıştırılıp yenir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyvesi

Örnek No: Y. Bakır1109

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Ruta graveolens* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Sedef otu, Biro otu

Bitkinin kullanım amacı: Egzama, sedef hastalıklarında ve leke tedavisinde kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprağı

Örnek No: Y. Bakır 1090

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

42-ROSACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Prunus amygdalus* Batsch.

Bitkinin Türkçe ismi: Acı badem

Bitkinin kullanım amacı: Şeker hastaları tarafından, kan şekerini düşürücü ve kurt düşürücü olarak da kullanıldığı söylenmektedir. Yörede 10-11 gün boyunca aç karnına üç tane yenilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyvesi

Örnek No: Y. Bakır 1091

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Crataegus monogyna* Jacq. subsp. *monogyna*

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Alıç çiçeği, Guvıç

Bitkinin kullanım amacı: Yüksek tansiyonu düşürücü, mideyi kuvvetlendirici olduğu söylenir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyvesi, çiçeği, yaprağı

Örnek No: Y. Bakır 1004

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Alchemilla vulgaris* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Aslanpençesi

Bitkinin kullanım amacı: Romatizmal rahatsızlıklarda, özellikle bayan hastalıkların da ve kalp damar hastalıklarında kullanıldığı söylenmektedir. Yörede 1.5 lt suya 50 gr aslanpençesi koyularak kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları, çiçekleri

Örnek No: Y. Bakır 1092

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Rosa canina* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Kuşburnu, Şılan

Bitkinin kullanım amacı: Şıllan olarak da adlandırılır. Basur hastalığının tedavisinde, bronşit, öksürük gibi soğuk algınlığında ve midenin yumuşatılmasında, tansiyon düzenlemede ve idrar yolları rahatsızlığında kullanılmaktadır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Çiçeği, meyvesi, kökleri

Örnek No: Y. Bakır 1093

Kaynak kişi: Narince köyü, Şükrü Düşbudak

Bitkinin bilimsel adı: *Cerasus mahaleb* (L.) Mill.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Mahlep, Melem

Bitkinin kullanım amacı: Yörede yakıldığında eşler arasındaki soğukluk giderdiğine inanılır. Tütsü olarak kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Meyveleri, çiçekleri ve yaprakları

Örnek No: Y. Bakır 1104

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

43- SOLANACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Mandrago officinarum* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Adamotu

Bitkinin kullanım şekli: Çok güçlü ve etkili bir ağrı kesici, şiddetli ağrılarda bile etkili olduğu söylenir. Egzama gibi deri hastalıklarına iyi geldiği, sakinleştirici özelliği ile stresi azalttığı ve rahatlattığı belirtilir. Yörede Adamotu bitkisel tedavi alanında kökleri kurutulmuş toz haline getirip kullanılabilir. Parkinson ve Alzheimer hastalığında faydalı olduğu, erkeklerde hormon geliştirdiği söylenir. Yörede günde 1gr toz halinde suyla yutulur.

Bitkinin kullanılan kısımları: Kökü

Örnek No: Y. Bakır 1094

Kaynak kişi: Narince, Habib Kurt

44-THEACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Camellia sinensis* (L.) Kuntze

Bitkinin Türkçe ismi: Yeşil çay

Bitkinin kullanım amacı: Mide ve bağırsak problemlerini hafiflettiği, dolaşımı düzenlediği, kolesterolü ve yüksek tansiyonu düşürdüğü, tiroit fonksiyonlarının düzenlenmesinde de olumlu etki yaptığı söylenmektedir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yapağı

Örnek No: Y. Bakır 1095

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

45- THYMELEACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Aquilaria agallocha* Lamk.

Bitkinin Türkçe ismi: Udu hindi

Bitkinin kullanım amacı: Yörede boğaz ağrısı için udu hindi kaynatılıp gargara yapılır veya dövülerek tülbentten elenir. Boğaza üflenir. Bademcik iltihabında buharının veya tütsüsünün buruna çekilmesi önerilmektedir. Ayrıca yakacak olarak da kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısmı

Örnek No: Y. Bakır 1096

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

46-TILIACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Tilia platyhyllus* Scop.

Bitkinin Türkçe ismi: İhlamur

Bitkinin kullanım amacı: Soğuk algınlığına çok iyi geldiği, göğsü yumuşattığı, balgam söktürdüğü söylenmektedir. Vücudu terleterek zararlı maddeleri vücudun dışına atmaktadır. Yapağı ve çiçeği kaynatılıp demlenerek çayı içilmektedir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yapağı, çiçeği

Örnek No: Y. Bakır 1097

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

7-URTICACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Urtica dioica* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Isırgan

Bitkinin kullanım amacı: Kaynatılıp suyu içildiği zaman romatizma, şeker, guatr hastalığı ile mide ve karın ağrısı tedavisinde kullanıldığı söylenmektedir. Ayrıca ısırganın tohumu bal ile karıştırılıp yenildiğinde kanser hastalığına iyi geldiği belirtilmektedir. Saçlara da çok iyi gelir. Yörede tohumu dövülüp bala karıştırılarak yenir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısımları

Örnek No: Y. Bakır 1110

Kaynak kişi: Narince köyü, Perihan Çayır

Bitkinin adı: *Parietaria officinalis* L.

Bitkinin yöresel ismi: Yapışkan otu, Zimanhunk

Bitkinin kullanım amacı: Boğaz kanserinde ve tiroid hastalıklarında kullanıldığı söylenmektedir. Yörede çay ve toz halinde kullanılır. 2 çay kaşığı taze veya kuru bitki 150 ml kaynar su ile haşlanır ve 10 dakika demlenir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısmı

Örnek No: Y. Bakır 1111

Kaynak kişi: Narince köyü, Murat Kurt

48-VALERIANACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Valeriana officinalis* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Kedi otu

Bitkinin kullanım amacı: Depresyon, sinir hastalığına iyi geldiği, uykusuzluğa karşı yararlı bağımlılık yapmadan sakinleştirdiği söylenir. Çay olarak tüketilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Kökü ve yaprakları

Örnek No: Y. Bakır 1019

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

49-VERBENACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Vitex agnus-castus* L.

Bitkinin Türkçe ve yöresel ismi: Hayıt, Kürf

Bitkinin kullanım amacı: Yüksek ateşe, adet sancısına, gaz sorununa iyi gelen ve idrar söktürücü özelliği olan hayıt otu özellikle kadın hastalıkları için çok faydalı olduğu söylenir. Yörede yakacak olarak da kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Çiçekleri, yaprakları

Örnek No: Y. Bakır 1042

Kaynak kişi: Narince köyü, Habib Kurt

Bitkinin bilimsel adı: *Verbena officinalis* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Mine çiçeği

Bitkinin kullanım amacı: Süs bitkisi olarak kullanılır. İştah açtığı, sinirleri yatıştırdığı, uykusuzluk şikâyetlerine ve gerginliğe karşı faydalı olduğu söylenir. Yörede kara sarılık sirozda kullanılır. Çay şeklinde aç karnına 2 lt suya 300 gr. mine çiçeği demlenerek 2 ay aç karnına tüketilir. Yakacak olarak da kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Yaprakları ve çiçekleri

Örnek No: Y. Bakır 1008

Kaynak kişi: Narince köyü, Perihan Çayır

50-ZINGIBERACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Alpinia officinarum* Hance

Bitkinin Türkçe ismi: Havlıcan

Bitkinin kullanım amacı: Bel gevşekliği (alt ıslatma) sorunu olanlara iyi gelmektedir. Mide ekşimesine iyi gelir ve mideyi güçlendirir. Kadınlardaki akıntıyı düzenler.

Bitkinin kullanılan kısımları: Kökü

Örnek No: Y. Bakır 1039

Kaynak kişi: Narince köyü, Talan Kurt

Bitkinin bilimsel adı: *Curcuma longa* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Zerdeçal

Bitkinin kullanım amacı: Karaciğer, mide rahatsızlıklarına iyi geldiği, ayrıca hepatit virüslerini yok ettiği söylenir. Yörede 1 kg bala 20 gr. koyularak tüketilir. Çorbalarda, yemeklerde baharat olarak kullanılır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Kökü

Örnek No: Y. Bakır 1114

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

Bitkinin bilimsel adı: *Zingiber officinale* Roscoe

Bitkinin Türkçe ismi: Zencefil

Bitkinin kullanım amacı: İştah açıcı, mideyi rahatlatıcı etkisi olduğu söylenir. Bulantıları giderdiği, solunum yollarını açtığı belirtilir. Yörede Kökleri kaynatılarak suyu içilir. Yemeklerde baharat olarak kullanılır. Dövülüp toz haline getirilerek balla yenilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Kökü ve toprak üstü kısımları

Örnek No: Y. Bakır1115

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

51-ZYGOPHYLLACEAE

Bitkinin bilimsel adı: *Tribulus terrestris* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Demir diken

Bitkinin kullanım amacı: Böbrek taşı ve idrar yolu iltihabını önlediği söylenir. Demlenerek içilir.

Bitkinin kullanılan kısımları: Toprak üstü kısmı

Örnek No: Y. Bakır 1116

Kaynak kişi: Narince köyü, Talan Kurt

Bitkinin bilimsel adı: *Peganum harmala* L.

Bitkinin Türkçe ismi: Üzerlik, Nazar otu

Bitkinin kullanım amacı: Balgam söktürücü, sinir sistemini uyarıcı, saç dökülmesini engelleyici, sulu ekmada şikâyetleri giderici etkisi olduğu söylenir. Sıtma mikrobuna karşı, parkinson hastalığına ve uykusuzluğa karşı da faydalı olduğu söylenir. Kırmızı boya maddesi olarak kullanılır. Halk arasında nazar için büyük bir önemi vardır.

Bitkinin kullanılan kısımları: Tohumu

Örnek No: Y. Bakır1101

Kaynak kişi: Kâhta, Ahmet Korkut

4. Sonuçlar ve Öneriler

Alandan 2 yıl boyunca devam eden çalışma sonucu toplanmış, 51 familyaya ait 113 takson tespit edilmiştir. Bunlardan 16'sı yakacak, 8'i süs bitkisi, 6'sı boya maddesi, 6'sı yem 2'si tütsü, 1'i süpürge ve 74'ü tıbbi amaçla kullanıldığı tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Kahta ilçesi ve Narince köyü'nün etnobotanik yönden karşılaştırılması

Kullanım amacı	Kâhta	Narince
Yakacak	8	8
Tıbbi amaçlı	48	27
Süpürge yapımında kullanılan	1	1
Süs	4	4
Boya	4	2
Yem	4	2
Tütsü	1	1

İki bölge arasında yakacak, süpürge ve tütsü olarak kullanılan bitkilerin birbirine eşit olduğunu görmekteyiz. Tıbbi amaçla kullanılan bitkiler, ayrıca boya ve yem amacıyla kullanılan bitkilerin Kahta ilçesinde daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Süs bitkilerinin de iki bölgede hemen hemen eşit olduğu gözlenmektedir.

Alanda, bitkilerin zenginliği ve yemeklerde kullanımı oldukça yaygındır. Etnobotanik verilerin toplandığı yerleşim birimlerinin birbirine yakın olması dolayısıyla, bu yörelerdeki halkın bitki kullanımı açısından fark oluşmamaktadır.

Genel olarak araştırma yaptığımız bölgede, bitkilerin geçmişte ve günümüzde yöre insanının hayatında önemli bir yer işgal ettiği tespit edilmiştir. Ancak insanların genellikle kente göç etmesi sebebiyle bitkilere olan ilgi azalmıştır. Yöredeki insanlarla bu güne kadar bitki kullanımı konusunda kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Dolayısıyla bitkilerin halk geleneğindeki kullanımları kayıt altına alınmaması son derece önemlidir.

Araştırma boyunca yapılan faaliyetlerde, bitki kullanım kültürüne ait bilgi birikiminin homojen dağıldığı anlaşılmıştır. Bu homojen dağılımda, iki yerleşim yerlerinin birbirine yakın olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Gelse [27] tarafından Adıyaman'da yapılan etnobotanik araştırmada tıbbi amaçlı 75 bitki tespit edilmiş, bizim araştırmamızda da aynı sonuca varılmıştır. Yakacak olarak tespit edilen bitki sayısı da hemen hemen aynıdır. Ancak süs ve yem olarak kullanılan bitkilerin Adıyaman ilinde daha fazla olduğu gözlemlenmektedir.. Kahta ilçesi ve Narince köyünün, Adıyaman iline göre daha kırsal kalmasına rağmen tıbbi amaçla kullanılan bitkilerin eşit olması oldukça dikkat çekicidir. Bunun nedeni Narince köyünün ve kahta ilçesinin kırsal olmasından dolayı her türlü sağlık hizmetinden uzak kalmış ve geleneksel olarak tıbbi bitkileri tercih ettiği görülmüştür.

Yörede yakacak amaçlı amaçlı kullanılan bitkiler şunlardır:

- Nar kabuğu (*Punica granatum* L.)
- Portakal kabuğu (*Citrus sinensis* L.)
- Tıbbi nane (*Mentha piperita* L.)
- Kantaron (*Hypericum perforatum* L.)
- Kekik dalları (*Thymbra spicata* L.)
- Papatya dalları (*Matricaria chamomilla* L.)
- Mine çiçeği (*Verbena officinalis* L.)
- Şevket bostan (*Cnicus benedictus* L.)

- Çam kozalakları (*Pinus nigra* J.F. Arnold)
- Hayıt dalları (*Vitex agnus-castus* L.)
- Reyhan dalları (*Ocimum basilicum* L.)
- Hatmi dalı (*Alcea calvertii* Boiss. Boiss.)
- Kuşyemi sapı (*Phalaris brachystachys* Link.)
- Ardiç (*Communis* L. subsp. *nana* Syma)
- Ayırık kökü (*Elytrigia repens* L. Desv. Ex Nevski)
- Meşe palamudu (*Quercus ithaburensis* subsp. *macrolepis*)

Yörede süs bitkisi amaçlı kullanılan bitkiler şunlardır:

- Aynı safa (*Calendula officinalis* L.)
- Biberiye (*Rosmarinus officinalis* L.)
- Kekik (*Thymbra spicata* L.)
- Kuş burnu (*Rosa canina* L.)
- Hatmi (*Alcea calvertii* Boiss. Boiss.)
- Papatya (*Matricaria chamomilla* L.)
- Funda (*Calluna vulgaris* L. Hull)
- Havlıcan (*Alpina officinarum* Hance)

Yörede boya maddesi amaçlı kullanılan bitkiler şunlardır:

- Papatya (*Matricaria chamomilla* L.)
- Nar kabuğu (*Punica granatum* L.)
- Kına otu (*Lawsonia inermis* L.)
- Ceviz yaprağı (*Juglans regia* L.)
- Kantaron (*Hypericum perforatum* L.)
- Habiskus (*Hibiscus sabdariffa* L.)

Yörede yem amaçlı kullanılan bitkiler şunlardır:

- Geven (*Astragalus membranaceus* Fisch. Bunge)
- Meşe palamutu (*Quercus ithaburensis* subsp. *macrolepis*)
- Bamya tohumu (*Hibiscus esculantus* L. Moench)
- Sumak (*Rhus coriaria* L.)
- Kuşyemi (*Phalaris brachystachys* Link.)
- Karahindiba (*Taraxacum officinale* G.)

Yörede süpürge amaçlı kullanılan bitkiler şunlardır:

- Biberiye (*Rosmarinus officinalis* L.)

Çalışmamızda tütsü amaçlı kullanılan bitkiler şunlardır:

- Mahlep (*Cerasus mahaleb* L. Mill.)
- Üzerlik (*Peganum harmala* L.)

Teşekkür

Bu çalışma, yüksek lisans tezinden üretilmiş olup, 13109 nolu proje ile sağladıkları maddi destek için Harran Üniversitesi HÜBAK birimine teşekkür ederiz.

Kaynaklar

1. Yıldırım Ş, 2004. Etnobotanik ve Türk etnobotaniği, *Kebikeç*, 17/2004, ss: 175-193.
2. Öztürk M, Özçelik H, 1991. Doğu Anadolu'nun faydalı bitkileri (Useful plants of East Anatolia), SİSKAV Vakfı (Siirt), Semih Ofset ve Matb., Ankara.
3. Baytop T, 1984. Türkiye'de bitkilerle tedavi: geçmişte ve bugün, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3255, İstanbul.
4. Savaş Ö, Ertekin AS, Hoşgören HÇ, Toker H ve Aksakal M, 2001. GAP yöresindeki tıbbi ve endemik bitkiler, Türkiye Çevre Vakfı Yayını, Önder Matbaası, Yayın No: 143, Ankara.
5. Erdemir AD, 1983. Şifalı bitkiler-doğal ilaçlarla geleneksel tedaviler, İstanbul.
6. Çini M, 1983. Urfa'ya özgü ilaçlar, *Harran Dergisi*, 19: 6-7, Şanlıurfa.
7. Işıkoğlu K, 1971. Urfa'da hastalıkların tedavi şekilleri, *Türk Folklor Araştırması*, 259: 5869.
8. Yücecan S, 1988. Kanser hastalığında tedavi amacıyla kullanılan yöresel bitkiler, *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 17: 111-120.
9. Özel A, 1999. Güneydoğu Anadolu Bölgesi tıbbi ve aromatik bitkileri, GAP I. Tarım Kongresi, 26-28 Mayıs, Şanlıurfa.
10. Yücecan S, 1991. Sindirim sistemi rahatsızlıklarında kullanılan yöresel bitkiler, *Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 6 (2): 137-154.
11. Akan H, Aslan M, Eker İ, 2004. *Capparis* L. (Keber) cinsinin GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) bölgesindeki işlenmesi, ihracatı ve son populasyon durumu, *Ot Sistematik Botanik Dergisi*, 11 (1): 105-118.
12. Akan H, Eker İ, Aslan M, 2004. Kapari (Keber) bitkisinin GAP bölgesindeki ihracatı ve son populasyon durumu, XVII. Ulusal Biyoloji Kongresi (21-24 Haziran), 5. Seksiyon: Botanik (Sistematik, Bitki Fizyolojisi, Bitki Anatomisi ve Morfolojisi) Özetleri: 140, Adana.
13. Akan H, Aslan M, Balos MM, 2005. Şanlıurfa'nın kent merkezindeki semt pazarlarında satılan bazı bitkiler ve kullanım amaçları, *Ot Sistematik Botanik Dergisi*, 12 (2): 43-58.
14. Akan H, 2013. Mardin (Güneydoğu Anadolu Bölgesi) zembilleri üzerine etnobotanik bir araştırma, Adıyaman Üniversitesi Tarımsal Araştırma ve Uygulama Merkezi Uluslararası Dergisi, 1 (1): 21-31.
15. Akan H, Aslan M, 2005. A Folkloric and ethnobotanical research on Şanlıurfa isot, IVth International Congress of Ethnobotany (ICEB 2005), p.5., İstanbul.
16. Akan H, Balos MM, Aslan M, 2013. An ethnobotanical research on handmade musical instruments in Şanlıurfa, South East Anatolia, Turkey. *Biological Diversity and Conservation*, 6/1: 93-100.
17. Akan H, Aydoğdu M, Korkut M, 2005. An Ethnobotanical research of the Kalecik mountain area. IVth International Congress of Ethnobotany (ICEB 2005), p. 56, İstanbul.
18. Akan H, Aslan M ve Balos MM, 2005. GAP yöresindeki tıbbi ve aromatik bitkiler, TBAG/Ç.SEK/22 Nolu (Basılmamış, Proje sonuç raporu), 136s.
19. Balos MM, Akan, 2007. Zeytinbahçe-Akarçay (Birecik, Şanlıurfa) arasında kalan bölgenin etnobotanik özellikleri, *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi*, 29: 170.
20. Özgökçe F, Özçelik H, 2004. Ethnobotanical aspects of some taxa in East Anatolia (Turkey), *Economic Botany*, 58 (4): 671-684.
21. Yeşil Y, Akalin Uruşak E, 2007. Plants used in folk medicine in Kürecik (Malatya/Akçadağ), 17. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı (BİHAT), 26-29 Ekim, s.19, İzmir.
22. Şimşek I, Aytekin F, Yeşilada E, Yıldırım Ş, 2002. Anadolu'da halk arasında bitkilerin kullanılış amaçları üzerinde etnobotanik bir çalışma. 14. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı, 29-31 Mayıs, Sayfa. 434-457. ISBN 975-94077-2-8, Eskişehir.

23. Akgül, 2008. Midyat (Mardin) civarında etnobotanik, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Basılmamış yüksek lisans tezi), İzmir.
24. Gencay A, 2007. Cizre (Şırnak)'nin etnobotanik özellikleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Van.
25. Yapıcı İÜ, Hoşgören H, Saya Ö, 2009. Kurtalan (Siirt) İlçesinin Etnobotanik Özellikleri. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 12: 191-196.
26. Gültaş N, 2009. Adıyaman ilinde etnobotanik değeri olan bazı bitkilerin kullanım alanları tespiti. Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Adıyaman.
27. Gelse A, 2012. Adıyaman ve çevresinin etnobotanik özellikleri. Yüzüncü yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Van.
28. Akan H, 2013. Mardin (Güneydoğu Anadolu Bölgesi) zembilleri üzerine etnobotanik bir araştırma. Adıyaman Üniversitesi Tarımsal Araştırma ve Uygulama Merkezi Uluslararası Dergisi, 1 (1): 21-31.
29. Akan H, Balos MM, Tel AZ, 2013. Birecik (Şanlıurfa) yöresindeki bazı baklagil bitkilerin etnobotanik özellikleri. Adıyaman Üniversitesi Tarımsal Araştırma ve Uygulama Merkezi Uluslararası Dergisi, 1 (1): 32-40.
30. Akan H, Balos MM, Aslan M, 2013. An ethnobotanical research on handmade musical instruments in Şanlıurfa, South East Anatolia, Turkey. Biological Diversity and Conservation, 6/1: 93-100.
31. Arslan M, Akan H, Gül M, Taşgüzen R, Avcıl N, Abak F, 2013. Şanlıurfa yöresinde yer alan bazı şifalı bitkiler üzerine çalışmalar. 23-25 Mayıs, poster, GAP Biyoçeşitlilik sempozyumu, Şanlıurfa.
32. Davis PH, (editör). 1965-1985. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, volumes 1-9. Edinburgh Univ. Press, Edinburgh.
33. Davis PH, Mill RR, Tan K (edlr.), 1988. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, 10. Edinburgh University Press, Edinburgh.
34. Güner A, Özhatay N, Ekim T, Başer KHC (edlr.), 2000. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, 11. Edinburgh University Press, Edinburgh.
35. Anonim, 2015. <http://www.kahta.gov.tr/Erişim> tarihi: (01.12.2015).

Geliş Tarihi: 01/12/2015
Kabul Tarihi: 09/12/2015